

Taco Groenewegen

Jonge wetenschappers aan het woord

In dit A&MR-themanummer van 2023 presenteren jonge promovendi hun onderzoek.

De breedte van de onderwerpen die van belang zijn voor het migratierecht is bijna adembenemend. Wanneer is iemand een vluchteling, wanneer biedt artikel 3 EVRM bescherming, wanneer is iemand te beschouwen als ontheemde? Verder: Dublin, opvang, bewaring, materiële rechtspositie van asielzoekers – en dan heb ik nog slechts een klein deel van de vragen binnen het asielrecht benoemd. Daarnaast is er ook het reguliere vreemdelingenrecht, met minstens zoveel te onderscheiden rechtsvragen, om maar te zwijgen over de procesrechtelijke aspecten, zoals de vraag naar de intensiteit van de rechterlijke toets. Daarnaast roepen nieuwe ontwikkelingen nieuwe vragen op, zoals naar aanleiding van de Toeslagenaffaire, de vraag naar meer maatwerk en evenredigheid in de besluitvorming of – naar aanleiding van recente politieke ontwikkelingen – de vraag of het is toegestaan de asielprocedure in een derde land te laten plaatsvinden.

In aanvulling hierop zijn er ook nog vele vragen die niet direct rechtsvragen betreffen, maar wel invloed kunnen hebben op het antwoord op die rechtsvragen, zoals de vraag hoe je zo zorgvuldig mogelijk een gehoor afneemt, zodat het asielrelaas zo goed mogelijk uit de verf komt, of hoe beoordeel je of een claim dat iemand homoseksueel is, geloofwaardig is? Deze opsomming is slechts een kleine greep uit de kwesties door voor het migratierecht relevant zijn. Het is voor een individu onmogelijk om de ontwikkelingen op al deze gebieden gedetailleerd bij te houden. Toch is het voor de advocatuur, rechterlijke macht en wetenschap belangrijk

op de hoogte te blijven van in ieder geval de hoofdlijnen van de ontwikkelingen die zich voltrekken buiten het directe gezichtsveld van de eigen specialisatie.

Daarom geeft dit themanummer een overzicht van de promotieonderzoeken die op dit moment aan de Nederlandse universiteiten worden uitgevoerd, toegelicht door de promovendi zelf. Met als resultaat inzicht in de stand van het onderzoek in Nederland – en een goede illustratie van hoe breed en veelomvattend dat onderzoek is.

Zes thema's

De onderzoeken zijn door de redactie onderverdeeld in zes thema's, zodat de groepering enig overzicht geeft van de vijftientig artikelen. De onderwerpen van de verschillende promotieonderzoeken zijn niettemin zeer divers. Dat onderzoeken in een bepaald thema zijn ondergebracht, betekent niet dat ze inhoudelijk aan elkaar zijn gelieerd (al komen enkele onderzoeken uit hetzelfde project voort, dat wordt daarbij dan ook vermeld).

Het eerste thema is *Focus op rechtspraak*. De inhoud van het migratierecht wordt voornamelijk bepaald door verdragen of richtlijnen. Maar ook de rechtspraak speelt bij de ontwikkeling van het migratierecht een cruciale rol. Het is daarom van belang om inzicht te hebben in de wijze waarop ngo's de rechtsvorming kunnen beïnvloeden door strategisch procederen, of, daarnaast, hoe staten door hun proceshouding de rechtsvorming kunnen beïnvloeden. Een andere factor die de rechtsvorming kan beïnvloeden hangt samen de omstandigheden waaronder rechtspraak tot stand komt. Welke rol speelt bijvoorbeeld de werkdruk van rechters op de ontwikkelingen in de rechtspraak?

Politieke ontwikkelingen in Europa hebben geleid tot versobering van de opvang van asielzoekers, en soms zelfs tot daling van de kwaliteit daarvan, tot onder een niveau dat rechtens acceptabel is. Hoe is het met de opvang gesteld in Europa en welke normen gelden precies voor de kwaliteit daarvan? Daarnaast kan ook de vraag opkomen naar de politieke rechten van vreemdelingen die niet over een verblijfsvergunning beschikken. In hoeverre kunnen zij het recht op vrijheid van meningsuiting of het recht op vrijheid van vereniging effectueren? Dit en meer zijn onderzoeksvragen die aan de orde komen bij het thema *Uitsluiting & vormgeving alternatief*.

Een toename van migratie als gevolg van klimaatverandering en militaire conflicten roept nieuwe vragen op ten aanzien van de toegang tot bescherming. De reacties van staten op deze vragen botsen regelmatig met de bescherming die mensenrechten beogen te bieden. Kunnen EU-lidstaten bijvoorbeeld onder hun juridische verantwoordelijkheden jegens asielzoekers uitkomen door staten buiten de EU te bewegen immigranten te verhinderen door te reizen naar deze EU-lidstaten? Of blijft er dan toch een verantwoordelijkheid voor die EU-lidstaten bestaan? Wat is de rol van agentschappen als Frontex en hoe kan men rechtsbescherming tegen rechtsschendingen van deze agentschappen krijgen? De vragen komen aan de orde bij het thema *Nieuwe vormen van juridische verantwoordelijkheid*.

Bij de beoordeling van een aanvraag speelt geregeld de vraag naar geloofwaardigheid. Culturele verschillen en afwijkende

verwachtingen kunnen leiden tot een vertekend beeld van de werkelijke situatie. Daardoor kan de geloofwaardigheid van een relaas onjuist worden ingeschat. Een ambtenaar die een gehoor afneemt kan bijvoorbeeld denken dat de waargenomen emoties anders zijn dan die hij bij dit relaas had verwacht, of passend had geacht. Maar kan hij die emoties accuraat waarnemen, en zo ja, kan hij dan vaststellen of ze passend zijn bij het relaas? Deze vragen, en meer, komen aan de orde in de onderzoeken gegroepeerd in het thema *Procedurele aspecten*.

Een andere belangrijke vraag is die naar de materiële rechtspositie. Die kan sterk verschillen, afhankelijk van de verblijfsstatus. Oekraïners die onder de tijdelijke beschermingsrichtlijn vallen, hebben op bepaalde punten een betere rechtspositie dan andere groepen. Waarom is dat? Welke doelen worden daarmee bereikt? Welke groepen minderjarigen hebben recht op onderwijs en hoe is dat recht vormgegeven? Dit en meer komt aan de orde in het thema *Rechtspositie in het gastland*.

Het zesde thema is *Migratiebeleid in landen buiten de EU*, waar de onderzoeken de ontwikkelingen in landen als Marokko, Turkije en Indonesië beschrijven.

Kortom, een veelvoud van actuele, prangende, maar ook interessante vragen. We zien met vertrouwen uit naar de toekomst, waarin deze jonge en veelbelovende lichting wetenschappers haar bijdrage zal leveren aan de verdere ontwikkeling van het migratierecht. Veel leesplezier en inzicht toegewenst!